

kivüliséget élvező diplomáciai képviselőink elleni perek, végül a hitbizományi viszonyból eredő peres és perenkívüli ügyek. Egy másik alakulata a joghatóságnak a kizárt joghatóság, amelynek lényege abban áll, hogy bizonyos ügyeket a magyar állam intézkedési köréből elhárít, habár ezen ügyeket az egyébkénti illetékességi okok idevonják is. Ilyenek a külföldi honosok peres és perenkívüli státusügyei, külföldi ingatlanra vonatkozó peres és perenkívüli ügyek, a külföldi államfő és kincstár elleni perek. Harmadik kategóriája a joghatóságnak az ügynevezett illetékességi okhoz kötött joghatóság. Vannak ugyanis ügyek, amelyek csak egy további tényelemtől, nevezetesen csak valamely illetékességi októl függően tartoznak a magyar állam joghatósága alá. Ez az illetékességi ok általában: hogy az, aki ellen az eljárás irányul, tehát az adós, alperes, vagyonbukott, a kényszeradós, a végrehajtást szenvedett stb. itt lakik. E körbe tartoznak általában a nem ingatlant tárgyazó vagyoni peres és perenkívüli ügyek.

Előadó ismertette a szabály alóli kivételeket is, mindenütt utalva azon törvényhelyekre, amelyekre tételeit alapította. Rámutatott arra is, hogy a joghatóság tekintetében mennyiben érvényesül a rendelkezési elv: a fórum választása és alávetés. Végül felsorakoztatta azon törvényhelyeket, amelyek módosítását és pótlását tartja indokoltnak avégből, hogy azok a joghatóság jelenségre is kellően figyelemmel legyenek.

Az előadást, amelyen dr. Szász Béla ig. min. államtitkár, a Jogászegylet elnöke elnökölt, magas színvonalú vita követte, amelynek során dr. Beck Salamon ügyvéd és dr. Sömjén László táblabíró szólaltak fel, ami után az elnök megköszönte előadónak tartalmas és gondolatkelző előadását.

JOGIRODALOM

Magyar magánjog. Dologi jog.

Irta: Dr. Tóth Lajos egy. tanár.

A laikus elképzelés a tudós felől: az íróasztalhoz odaszögezett ember. Nem zavarja ezt az elképzelést, hogy van a tudósnak olyan fajtája, mint pl. a lepkegyűjtő, aki gyermekesen ugrándoz egyik helyről a má-

sikra ahová, a témája, akarom mondani a lepkéje csalogatja. Egy ilyen lepkekergető — egy ilyen témakergető lélek dr. Tóth Lajos. Tetszenek neki a szép színek, recék és örömmel terítgeti szét szélteben a maga anyagát. A téma nézésében, a tárgyalás terjedelmességében, élnétségében mindenütt megleled az író subjectív véleményét, amint különbözőképen klasszifikálja az anyagrészeket. Toth Lajos látó és láttató ember. A communis opinio egyénietlen szürkeségeit is színesen festi át élnékebb színre. A stílusa — ritka bántó kivételétől eltekintve — az alföldi cseresznye: piros pozsgás, ropogós, hússal bélelt ízes és magvas.

Nyughatatlan szellemű ember: igazán nem jó jellemzés az írására a szoborszerűség képét idézni — aminek a mozdulatlanság, egyponthoz rögzítettség az ellenképe.

Tóth Lajos könyve nem vesz tudomást arról, hogy a jog igen nagy részében: érdekek értékelése, axiologia — nem merő logika. Tóth könyve: következtetések levonása egy determinált és csak átmenetileg, ismeretlen még fel nem derített eredmény megtalálása. Írásaira illik a tudományos munkának szokásos stiláris visszadása: okfejtés. Az egyéni elmeél megmutatkozására ez a fajta írásmód bőséges alkalom, — de aki a jogtudományt eszköztudománynak tartja, — aki a gazdasági és társadalmi élet mennél helyesebb megszervezésére a jogtól várja a legalkalmasabb methodus felkeresését, — ennek az okfejtésben kimerülő jogtudomány szükség-szerűen hézagokat hagy fenn.

Jól értsük meg: Tóth Lajos gondolkodási módjával szemben nem a „Weltfremd“-ség vádját jelentik a fenti megjegyzések. Tóth Lajos könyve nem eshetik a Weltfremd-ség — az élet tényeinek, szükségleteinek rossz értékelési hibájába — a könyv methodusa miatt Tóth könyve nem kerül szembe az étellel, — csak távol áll tőle. Igaz és ezt érdeműl kell elismerni, — fölötte is áll az ételnek, mert rendszerető, felfejtő módszerével magasabb szempontból vizsgálja az anyagot, melyet akarva, nem akarva, mégis csak az élet valósága nyújt készen — és cum grano salis értve a szót — megváltozhatatlannul minden jogtudós számára. A kritikai objectivitásnál egyetlen kötelesség van: adottnak kell venni az író tudományos jellemét, a gondolkodásnak — ezúttal saját maga ásta — medrét és e határon belül kell vele az értékelés munkáját elvégezni, akár elfogadjuk ezt helyesnek, akár pedig ellenkezésbe jutunk vele. Mindenesetre

örvendetes dolog a sok szürke jogi írás között, ahol egy-egy részletkérdés eseti elbírálásában nyilvánul meg az író úgynevezett egyénisége, ráakadni egy íróra. — aki-ben megvan, mielőtt egyetlen részletkérdéshez hozzányult volna, vagy hogy Tóth Lajos rendszerű irányá-hoz alkalmazzuk stílusunkat: sympathikusabb nekünk az az író, akinek nem egy-egy kérdésben van egyéni álláspontja, hanem a témától elkülönülten és a téma előtt már adva van a gondolkodás alapjaiban valami, ami tudományos szekerét nem az országút kitaposott keréknyomaiba viszi belé. Lesz-e viszont az újonnan tört útból a többiek országútja — ami a kivételes nagy-ságnak sem mindig ismertetője, de jelentőségének fok-mérője, a jövő kérdése.

Reátérve a könyv részletes megbeszélésére, egyes megjegyzéseinket az alábbiakban tesszük meg. Szerző a tulajdonossal szemben a többi dologi jogoknál erősen hangsúlyozza a tulajdonjog totalitásával illetve a tulajdonjoggal járó, a dolog egészére kiható birtokkal szemben az idegen dologbeli jogosultaknak a dolog részhasz-navehetőségére fennálló birtokát. Úgy érezzük, hogy ez a részhasznavehetőségi birtokviszony a szerző szemében fizikai jelenség, nem pedig a jogi gondolkodás elvont-sága. A teljes birtok és a részhasznavehetőségre vonat-kozó birtok között a párhuzamot odáig viszi, hogy a részhasznavehetőségnek „átadásáról“ beszél. (67. l.) Eb-ből érthető az a később olvasható kijelentése, hogy nem minden tradíció ad tulajdont. Ennek a kijelentésnek a szerző szemében való értelmét viágosan látjuk a fen-tiekből, de tradíció dolga, hogy a „tradíció alatt“ a tulajdonátszállás szándékával eszközölt átadást értjük. Amit a jog átadásnak ért, vagy átadásnak mond, az nem különben átadásnak kellene tartani azt is, ha valaki az óráját mutatván, azt más valakinek kezébe adja. Ami tárgy átnyújtásának merőben fizikai ténye, mert hiszen az átadást jogértelemben vett átadásnak tekinti, az az átnyújtás fizikai tényét kiegészítő psychikum; az a szándék, amely tulajdonátszállásra irányul. A nomen-claturán ugyan elvégre minden író önkényesen változ-tathat is, de a másokkal való megértést veszélyezteti az, aki a meggyökeresedett nomenclaturával szemben akar egyéni újításokat teremteni. Ugyanezen okból tau-tológiának érezzük a szerzőnek azt a kritikai megjegy-zését, hogy a dologi birtokviszony keletkezésére az ani-must és corpust szokás kiemelni, holott a birtokviszony egyéb alkotó elemei is szükségesek, amely egyéb alkotó-

elemek közül a szerző alanyt és tárgyat emeli ki. Tautologia pedig ez a megjegyzés azért, mert az animusban bennértetődik az alany és a corpusban a tárgy, mert alany nélkül animus, illetve tárgy nélküli corpus nincs. Érdekes szerzőnek az az állásfoglalása is, hogy a birtokviszonyban utódlás nincsen illetve a birtokviszony mindenkor, mint új keletkezik. (28. l.) Hogy ez a feljegyzés amelynek támogatására szerző Schwarz Gusztáv mezejét is hozzá teszi, rigorozitással nem vihető keresztül, mutatja, hogy szerző maga is azt írja, hogy a birtokviszony a maga nyugalmi állapotában az a tétel, hogy az elbirtoklásnál az accessio temporis, vagyis a jogelőd által gyakorolt birtok az elbirtoklási időbe beleszámít, ha nem is kényszerű logikai erővel, de ugyancsak ellene mond a szerző tételének. A szerző teljes merevséggel hirdeti a dologi jog erejéből való abszolút, a kötelmi jog egészében való relatív voltot. „A vétel bérletet bont” elve a kötelmi igénynek harmadikok által való megsértéséből eredő igény, a fedezeti alap elvonásával járó különböző igény (megajándékozott, üzletátvevő felelőssége), hogy a messzebbmenő példákat ne említsük, a kötelmi jog relativitásának tételét bizonyos fokig legyöngítik. Szerző Almásival egyezően, aki a magyar földreformmal kapcsolatban fejtette ki, a jogképesség megszorításának tartja az ingatlanszerzés korlátozására fennálló szabályokat. Ugyancsak megszorítással fogadható el a könyvnek az a tanítása, hogy a vadászati jog dologi, illetve kötelmi alapon gyakorolható. A szerző e helyütt azt az egyébként általa sokszor szemmel tartott szemléleti módot, hogy a jogok derivatív jellegét figyelembe veszi, elmellőzi. A vadászati jognak kötelmi alapon való gyakorlása is lényegileg a dologi jogosult átengedésén nyugszik és csupán a jog gyakorlójának személyi kijelölésénél játszik szerepet a tulajdonos és a vadászati jog bérlője között létesült szerződés, mint kötelmi alap.

Külön kiemelendő a feldolgozás, egyesítés és separatív útján való tulajdonszerzésnek részletes kifejtése, amely más szerzőknél mostohább elbánásban részesült. Érdekes, hogy a haszonbérleti separatióra szerző azt tanítja, hogy a tulajdonszerzés ilyenkor származékos. Itt tehát a tulajdonos dologi jogára visszanyúl, míg a vadászati jogra előbb tett megjegyzéseinknél ennek elhanyagolását láttuk.

Helytelen a szerzőnek az a tanítása, hogy aki a telekkönyvben bár eredetileg érvénytelenül bejegyezve van,

az telekkönyvi bekebelezést adhat, illetve „engedély alapján harmadik jóhiszemű vissztelehszerzők, ha a bejegyzés, amelyre támaszkodnak, 60 napnál régibb és a törlési per feljegyezve nincs, tulajdont szereznek“ (143. lap.) Ezt a tételt a következő mondat még kiélezi, mondván, hogy: „íme 60 nap alatt a bár eredetileg érvénytelen bejegyzés annyira kierősödik, hogy tulajdonszerzésnek lehet az alapja“. A szerző itt elhanyagolja azt a gyakorlatilag nagy jelentőségű eltérést hogy a 947/1888. számú rendelet értelmében, amelyre szerző rendeletre való hivatkozás nélkül, tételét felépíti, a 60 napot nem a bejegyzéstől, hanem a végzés kézbesítésétől számítja, amely sokszor időbelileg is lényeges eltérés, de jogtételszerűleg a bejegyzés dátumának alapulvétele a kézbesítés helyett, téves, minthogy minden tanári könyv egyúttal tankönyv is, már pedagógiai okokból is elkerülendő lett volna. Szerző a közösség megszüntető ítéletet nem konstitutív hanem deklaratív ítéletnek tekinti. Itt tulajdonképpen nem a közösség megszüntető ítélet kategorizálása, beosorozása körül forog a vita, hanem a nézetek ott térnek el hogy mi tekintendő deklaratív és mi konstitutív ítéletnek. Tóth Lajos bár nézetét bővebben ki nem fejti, arra hivatkozik, hogy deklaratív ítéletnek tekintse a hiányzó magánakaratot pótló bármiféle ítéletet. A konstitutív ítélet számára az a szűkebb terület maradna csupán fenn, amikor a bíró ténye teremti meg az új jogi helyzetet akként hogy maga a tényállás a bírói ítélet nélkül csupán az ítélettel megszülető jogi helyzetet még nem teremti meg. Gyakorlati jelentősége ennek a vitakérdésnek nem igen van, de éppen gyakorlati nézőpontból azt tartjuk helyesebbnek, ha mindazon ítéletet tekintjük konstitutívnek, ahol az ítélet az addig volt jogi helyzetén változtatást eszközöl, hogy ezen jog helyzet változtatására bírót valamely jogtétel feljogosítja, azt nem lehet egyértelműnek tekinteni azzal, hogy a bíró csupán felismerné, hogy a jogtétel szerint a jogi helyzet ily megváltoztatására alap van. Elméleti jelentőségű csupán a könyvnek az a tanítása, hogy a tulajdoni jogviszony azzal, hogy a tartózkodási parancsnak mindenki engedelmeskedik folyton-folyvást megszűnő és folyton-folyvást újra születő jogviszony. Ha a tulajdon a másnak tartózkodó magatartásával valójában megszűnnék, akkor a tulajdonnak egy új keletkezési alapjának kellene lennie és logikai nyilegyenességgel a szerzőnek a tulajdonkeletkezési alapjait ki kellene az edidgi kategóriákon felül bővíteni azzal, hogy az újuló

tulajdonnak külön keletkezés-alapja a másik tartózkodó magatartása. Ezt a következtetést azonban már Tóth könyve sem vonja le. Igen szellemesnek tartjuk a rendhagyó szolgálomakra vonatkozó fejtegetéseket, ahol természetekre telki szolgálmiak a jogosult alany, megjelölési módja pedig személyes szolgálmi. Ilyennek példája a nem szomszédos telektulajdonos részére engedett gyalogösvény szolgálma. Szerző ezt kétlaki jelenségnek nevezi és ugyanezt a megjelölést alkalmazza arra a megfordított esetre is, amikor a jogosítvány nem telki szolgálmi természetű, az alany megjelölési mód azonban a telekhez fűződik, aminek példája a nem telekérdeket szolgáló, de a szomszédtelek mindenkori tulajdonosának engedett vadászati, halászati jog. (298—299. lap.) Téves az a felfogás, amit szerző még tipografice is kiemel, hogy „ius distrahendi nélkül zálogjog nincsen (338. lap),“ amire rádupláz utóbb azzal is, hogy a zálogjogosultat, illetve ius aliendit nem lehet kizárni, mert enélkül a zálogjog célt nem érhet (358. lap). A revenuen hipotek gondolata, vagyis, hogy a zálogjogosult az állag értékcsökkentés joga nélkül csupán a zálogtárgy hozadékára legyen szorítva, egyre hódítóbb jelenség, amely tehát cáfolatul szolgál a szerző tételére. A mi újabb birtokjogunk a földreformtörvény alapján bizonyos korlátok között a revenuen hipotek gondolatát tételes joggá is tette. Ezzel kapcsolatban említjük meg, hogy az egyébként tárgyalt anyagot teljességgel felölelő könyv a földreformtörvénnyel nem foglalkozik.

Befejezésül csak megismételhetjük, hogy a könyv tulajdonképeni erőssége, de egyuttal gyöngítője a fogalmi elemzés. Erőssége, mert ez az elemzés egy mélyenjáró gondolkodó éles munkája-gyengéje, mert a szerző gondolkodásának útja tisztán fogalmi körben mozog, a gyakorlati élet elhanyagolásával.

Dr. Beck Salamon

Magyar házassági vagyoni jog, különös tekintettel a különvagyoni és a közszerzemény jogintézményeire. *Irta: dr. Boda Ernő budapesti ügyvéd.* A szerző saját kiadása.

A szerző tudományos és gyakorlati szempontból egyaránt megfelelt a maga elé kitűzött célnak: maradéktalanul ismerteti, de egyuttal kritikáját is adja házassági vagyoni jogunknak, tekintettel van a magánjogi törvénykönyv javaslatára; kellőképp közli a legfelsőbb bíróságunk lehetőleg